

B+

LAZ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ Θ'. ΑΙΩΝΑ

Η

ΕΝΩΞΙΣ ΑΥΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΔΥΞΕΩΣ

ΚΑΙ

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ

ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ.

ΚΑΙ

ΤΙΣ Η ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

ΥΠΟ

Γ. ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΥ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

1863.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ.

Ἡ « Ἐφημερίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως » ἥτις οὐδέποτε ἔπαυσεν ὑβρίζουσα τὴν Ὁρθοδοξίαν, εἰς τι προλαβὼν φύλλον τῆς, κατεχώρησεν ἓν ἔγγραφον, ὅπερ κυκλοφορεῖ, ὡς αὐτὴ λέγει, « ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Τυρνόβου, ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τῆς σχισματικῆς ταύτης χώρας, δι' οὗ καθιεροῦται ἡ πρὸς τὴν καθολικὴν ἐνότητα ἐπιστροφή αὕτη. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο φέρον πολυαρίθμους ὑπογραφὰς δημοσιεύεται ἤδη παρὰ τοῦ (Παρισιανοῦ) « Κόσμου », ἐξ οὗ, καὶ ἡ εἰρημένη Ἐφημερίς τῆς πόλεώς μας, ἠρνήσθη αὐτό. Δὲν ἠθέλωμεν ἀξιῶσαι οὔτε βλέμμα καὶ νὰ ρίψωμεν εἰς τὸ ἔγγραφον αὐτό, ἂν ὁ ἀξιοτ. Συν. τῆς « Ἐφημερίδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως » δὲν ὑβρίζε δωρεὰν τὴν Ὁρθοδοξίαν. Θαυμάζομεν, τῇ ἀληθείᾳ, πῶς αἱ προπαγάνδαι δὲν ἐσωφρονίσθησαν, ἀφοῦ ἅπασαι αἱ θῆραί των προσέπεσον εἰς τοὺς πόδας τῆς Ἀνατ. Ὁρθοδ. Ἐκκλησίας.

Ὁ Συντάκτης τῆς εἰρημένης Ἐφημερίδος, ἐκφράζει ἀρχὰς, τὰς ὁποίας ὁ ἀληθὴς μάρτυς τοῦ τότε καιροῦ, δηλ. ἡ ἱστορία διαψεύδει τρανῶς. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ κοινὸν ἴσως δὲν γινώσκει, τὴν Ἐπιστροφὴν καὶ τὴν Ἐνωσιν, ἔνεκα τούτου ἐρχόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ἀμερολήπτως καὶ ἄνευ τῆς παραμικρᾶς παραμορφώσεως, δύο τινά· Α'. Τὸν Χριστιανισμὸν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν Θ'. αἰῶνα, τὴν ὀλιγοχρόνιον αὐτῶν ἔνωσιν μετὰ τῆς δύσεως, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν.

Οἱ μελετήσαντες τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ Δυτικοὺς Ἱστορικοὺς γινώσκουσιν ὅτι οἱ Βούλγαροι συχνάκις ἐπέδραμον τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους φθείροντες αὐτάς διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Ἐν ἔτει δὲ 864 (ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ Γ'. υἱοῦ τοῦ Θεοφίλου), γενομένης μεγάλης ἀκαρπίας εἰς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων, καὶ στενοχωρηθέντων τῶν κατοίκων, ἐξεστράτευσεν ὁ Μιχαὴλ μετὰ τοῦ θείου του Βάρδα κατ' αὐτῶν, τοὺς ὁποίους πολιορκήσαντες, τοὺς ἔφερον εἰς μεγίστην στενοχωρίαν. Πρὶν δὲ ἡ συμβῇ τοῦτο, ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Βόγορις, εἶχε λάβει τὴν ἀδελ-

φὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς Αὐλῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾗ εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ, τελείαν Χριστιανήν· διότι ἐν τῇ πρωτευούσῃ οὔσα, οὐ μόνον ἐβαπτίσθη, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐξέμαθε, καὶ φιλόθρησκος ἦτο· ἐπανελθοῦσα δὲ παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς, πάντοτε συνδιελέγετο μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ περίστασις ἐδύθη καὶ σκέψιν ποιησάμενοι οἱ μεγιστᾶνες μετὰ τοῦ Βογόρεως, ἀπεφάσισαν νὰ ὑποταχθῶσι πολιτικῶς μὲν, τῷ Βασιλεῖ τῆς Πρωτευούσης, Πνευματικῶς δὲ, τῷ Πατριάρχῃ αὐτῆς (πατριάρχης δ' ἦν τότε ὁ Φώτιος). Γενομένης λοιπὸν συνθήκης ἦλθεν ὁ Βόγορις μετὰ τῶν μεγιστάνων εἰς τὴν Βασιλεύουσαν καὶ ἐδέχθη τὸ Βάπτισμα ἐν τῇ ἱερᾷ Κολυμβήθρᾳ τῶν Βλαχερνῶν, λαβὼν τὸ ὄνομα τοῦ ἀναδόχου αὐτοῦ Μιχαήλ. Ἐκτοτε ἐγένετο διηνεκὲς μέλημα τοῦ Φωτίου, ὅστις ἀπέστειλεν εἰς Βουλγαρίαν Κήρυκας, ἵνα διδάξωσι τῷ λαῷ τὰ δόγματα τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Θρησκείας. Ἐγράψε δὲ καὶ ἐκτεταμένην Ἐπιστολὴν τῷ Μιχαήλ, ἐρμηνεύων τὰς γραφὰς καὶ τοὺς Συνοδικοὺς κανόνας, καὶ ἀποκαλῶν αὐτόν· « ὦ καλὸν ἄγαλμα τῶν ἐμῶν πόνων καὶ τῶν πνευματικῶν ὠδύνων εὐγενὲς καὶ γνήσιον γέννημα. »

Ἄλλ' οὐχ ἦττον ὁ Χριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων ὀφείλεται εἰς δύο Ἑλληνας Μοναχοὺς, τοὺς ἀδελφοὺς Μεθόδιον καὶ Κύριλλον, οἵτινες μετὰ μεγίστου πόνου ὠδήγησαν αὐτοὺς εἰς τὸν Χριστιανισμόν· καὶ ὁ μὲν Μεθόδιος μετέβη τῷ 845 εἰς Βουλγαρίαν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἰσηκούσθη· ὁ δὲ Κύριλλος προσαγαγὼν τῇ Χριστιανικῇ Θρησκείᾳ τοὺς παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον οἰκοῦντας Χαζάρους, ἦλθε τέλος εἰς Βουλγαρίαν καὶ σπουδάσας τὴν γλῶσσαν τῶν κατοίκων, μετέφερεν εἰς ταύτην τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ τὸ Εὐχολόγιον. Ὅτε δὲ οἱ Γερμανοὶ ἐπολέμουν μετὰ τῶν Σέρβων, τότε οἱ δύο ἀδελφοὶ μετέβησαν κατ' ἀνάγκην εἰς Ῥώμην, ἔνθα ὁ μὲν Κύριλλος ἐτελεύτησε κατὰ τὸ 867, ὁ δὲ Μεθόδιος μετέβη καὶ αὖθις εἰς τὸν Νεοφώτιστον λαόν.

Ἐν ἔτει δὲ 866 ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Λουδοβίκος ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ εὐτυχήσας, παρεκίνησε τὸν βασιλέα αὐτῶν Μιχαήλ νὰ αἰτήσῃ πνευματικοὺς Διδασκάλους ἀπὸ τὴν Δύσιν. Ὁ Πάπας Νικόλαος ἀμέσως ἔπεμψεν Ἱεραποστόλους,

ὡν ἡ Διδασκαλία τοσοῦτον ἐπέτυχεν, ὥστε ὁ Βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων ἀπέστειλε πρέσβεις μετὰ πλουσίων δώρων εἰς Ῥώμην, καὶ ἐζήτην ὁδηγίαν περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Νέας Θρησκείας. Ἡλίας ὁ Μηνιάτης, (α) λέγει, « Δὲν ἦτο τόσον δύσκολον νὰ ἐπιστρέψωσιν οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἄνθρωποι Νεοβαπτισμένοι, καὶ ὥσάν τρυφερὰ κλωνάρια εὐκολοὶ νὰ κλίνωσιν ὅθεν ἤθελον τραβιχθῇ, μάλιστα ὅπου ἐκεῖνοι οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Νικολάου ἐκήρυττον φανερὰ ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης Φώτιος δὲν ἦτον ἀληθινὸς καὶ γνήσιος Ἀρχιερεὺς, καὶ διὰ τοῦτο ὅλαι αἱ πράξεις του ἦσαν ἄκυραι ὅθεν διὰ τὴν ἀφορμὴν ταύτην ἔχριον πάλιν μὲ τὸ Ἅγιον Μύρον, ὅσους εἶχον βαπτισμένους οἱ Ἀνατολικοί » τῷ ὄντι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἠδύναντο οἱ μὲν στερεωθέντες εἰς τὴν Διδασκαλίαν τῆς πίστεως, νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τοὺς Ἱεραποστόλους τοῦ Πάπα, ἀλλὰ σήμερον, ἐν πλήρει δεκάτῳ ἐννάτῳ αἰῶνι, ἐνῶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βούλγαροι ἀκριβῶς ἐδιδάχθησαν τὴν πάτριον αὐτῶν Θρησκείαν, καὶ ἔγνωσαν τὰς καινοτομίας τῆς Δύσεως, καὶ τὰς φιλοδόξους ἀξιώσεις τοῦ Βατικανοῦ, νομίζουν, οἱ Δυτικοὶ ὅτι θὰ πείσωσι αὐτοὺς νὰ τραποῦν πρὸς τὸν Πάπαν Πῖον Θ'. ἀφοῦ καὶ οἱ εὐκλεεῖς καὶ Θεόχριστοι Πατέρες αὐτῶν ἠνώθησαν πάλιν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας; δύναται ὁ ἀξιότιμος Συν. τῆς Ἐφημερ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ κρᾶζων, διὰ τὴν Ἑνωσιν καὶ διὰ τὴν Ἐπιστροφὴν, νὰ μᾶς πείσῃ διὰ ποίαν ἄλλην αἰτίαν ἠνώθησαν οἱ Βούλγαροι μεθ' ἡμῶν, ἢ διότι ἔγνωσαν καθαρῶς τὰς ἀνομίας τῆς Δύσεως;

Ὁ Πάπας καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ δὲν ὑπεχάριστήθησαν μόνον διότι ἀπέκτησαν τοιαύτην ἐπαρχίαν, ἀλλ' ἐτράπησαν εἰς πλείστας ὅσας ὕβρεις κατὰ τῆς Ἀνατ. Ὀρθ. Ἐκκλησ. νομίσαντες, ὅτι διὰ τῶν ὕβρεων θὰ καταπείσωσι τοὺς Βουλγάρους νὰ μείνωσι πιστὰ τέκνα τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥς καὶ νῦν νομίζουν, οἱ ἐκσφενδονίζοντες βέλη ὕβρεων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅτι θὰ ἀποπλανήσωσι τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ τὴν εὐθείαν ὁδὸν τῆς Ὀρθοδόξιας, καὶ ἔνεκα τούτου δημοσιεύουν ἔγγραφα καὶ ἕτερα τοιαῦ-

(α) Πέτρος Σχανδάλου σελ. 34.

τα ληρήματα, ὁμολογίας πίστεως, καθ' ἃς ἐπιτρέπεται αὐτοῖς νὰ τελῶσι τὰς ἱεράς τελετάς των κατὰ τοὺς τύπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, φθάνει μόνον ν' ἀναγνωρίσωσι, ὡς τοποτηρητὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν Πάπαν Ῥώμης. Ὡ τῆς ἀναιδοῦς πανουργίας! νομίζουν ἄρα οἱ Δυτικοί, καὶ αὐτὸς ὁ Ποντίφηξ τῆς Ῥώμης, ὅτι θὰ δυνηθῶσι διὰ τῆς τοιαύτης ἀπάτης νὰ βεβηλώσουν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Βουλγάρους, καὶ νὰ τοὺς διδάξουν τὰς ἀνομίας των; Πῶποτε δὲν πιστεύωμεν ὅτι θὰ κλονισθῶσιν ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῆς σχισματικῆς! χώρας οἰκοῦντες Ὁρθόδοξοι λαοί, νὰ τραποῦν πρὸς τοὺς Θεομάχους Παπιστάς. Τότε μόνον, τότε, δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν τοῦτο, ὅταν ὁ Ποντίφηξ τῆς Ῥώμης, ἀπορρίψῃ τὰς καινοτομίας καὶ κηρύξῃ τὴν ἑνωσιν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς!

Ὁ Πατριάρχης Φώτιος βλέπων τὴν ἀρπαγὴν τῶν νέων μελῶν τῆς Ἐαυτοῦ Ἐκκλησίας, ἅτινα αὐτὸς πρῶτος ἀνεγέννησε διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐθήλασε μὲ τὸ γάλα τῆς Ὁρθοδοξίας, παρωξύνθη τοσοῦτον, ὥστε συντάσσει λαμπρὰν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς Πατριάρχας, (α) ἐν ᾗ τρανῶς ἀπεδείκνυε τὰς καινοτομίας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἀπληστίαν αὐτῆς, διότι ἠθέλησε ν' ἀποσπᾷσῃ ἐκ τῆς δικαιοδοσίας του τὰ ἑαυτοῦ τέκνα.

Μετὰ ταῦτα ὁ Πατριάρχης Φώτιος συναθροίζει Σύνοδον (866) πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἀρχικῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πρὸς καταστροφὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν σχεδίων. Πολυπληθὴς ἦτο ἡ Σύνοδος, ἐν ᾗ παρῆσαν ὁ, τε Βασιλεὺς Μιχαὴλ καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Βασίλειος ὁ Μακεδών, οἱ τοποτηρηταὶ τῶν τριῶν Πατριαρχικῶν θρόνων, πλῆθος ἄπειρον Ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν καὶ πᾶσα ἡ Σύγκλητος ἀρξαμένης δὲ τῆς Συνόδου ἀναγινωσκόνται αἱ πράξεις τοῦ Νικολάου, καὶ μετὰ μικρᾶς σκέψεως καθαιρεῖται τοῦ θρόνου, κηρύττεται ἀνάξιος τῆς θείας κοινωνίας καὶ τέλος ἀναθεματίζεται· αἱ δὲ πράξεις ταύτης τῆς Συνόδου μετὰ χιλίων ὑπογραφῶν ἀπεστάλη τῷ Πάπα εἰς Ῥώμην.

Ἐκ τούτων ὅλων ἐννοήσαντες οἱ Βούλγαροι τὰς πλεκτάνας

(α) Μέρος τῆς Ἐγκυκλίου ταύτης δημοσιεύομεν κατωτέρῳ μετὰ τινων ἱστορικῶν ἀποδείξεων περὶ τοῦ τίς ἡ Σχισματικὴ Ἐκκλησία.

τῆς Δύσεως, ἀμέσως, ὡς ἐρρέθη, ὑπετάχθησαν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐκτοτε δὲ τόσον ἦσαν συνηνωμένοι μετὰ τῶν Γραικῶν, ὥστε καὶ κῦδος συνήφθη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς πρωτεύουσας νυμφευθέντος τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Πέτρου, τὴν ἐγγονὴν τοῦ Ῥωμανοῦ Μαρίναν, στεφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Στεφάνου ἐν τῷ Ναῷ τῶν Πηγῶν. Ἐπειτα ἐπὶ τῆς λησρικῆς Λατινοκρατείας, ὅτε ὁ Ἑλληνικὸς θρόνος μετεβιδάσθη εἰς Νίκαιαν, ὁ γενναῖος Βασιλεὺς Βατάτσης (1222) θέλων ν' ἀρπάσῃ τὸν θρόνον τῶν Πατέρων αὐτοῦ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Λατίνων, ἀπεφάσισε νὰ συνάψῃ κῦδος μετὰ τοῦ Ἀσάν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων, ἵνα συσφίγγῃ ἔτι μᾶλλον τὴν συμμαχίαν διὰ συγγενικοῦ δεσμοῦ· πέμπει λοιπὸν ὁ Βατάτσης πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀσάν ὅς τις ἐδέχθη τὰ προταθέντα· τούτων ὅθεν βεβαιωθέντων, ὁ μὲν Βατάτσης μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου ἐκ Λαμψάκου διαπεραιοῦται εἰς Καλλίπολιν, ἐνθα ἐπικυρωθεῖσης τῆς συμμαχίας καὶ ἀνταλλαγόντων τῶν ὄρκων, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ προσβάλλουσι τοὺς κοινούς ἐχθροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ μὲν Ἀσάν ἀπῆλθεν πέραν τῆς Καλλιπόλεως, ὁ δὲ Βατάτσης συμπαραλαβὼν τὴν Ἑλένην, τὴν νεόνυμφον δηλ. διαπεραιοῦται εἰς Λάμψακον, ἐνθα ἦν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη καὶ πληροῦσι τὴν τῶν παίδων συνάφειαν Ἱερουργοῦντος Γερμανοῦ τοῦ Πατριάρχου (α).

Τόσον βραχυχρόνιος ὑπῆρξεν ἡ ἔνωσις τῶν Βουλγάρων μετὰ τῆς Δύσεως τὴν ὁποίαν ὁ Ἱστορικὸς Συντάκ. τῆς Ἐφ. τῆς Κωνσταντ. μεγεθύνει τόσον, ὥστε, πρὶν τοῦ κυκλοφοροῦντος ἐγγράφου, προτάσσει τὴν Ἐπιστροφὴν, ὡσάν νὰ ἦσαν ἡνωμένους πέντε ἢ καὶ δέκα αἰῶνας. Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι αἱ λυσσώδεις Προπαγάνδαι τοῦ Πάπα δὲν ἐννόησαν εἰσέτι, ὅτι ἡ Διδασκαλία Χριστιανοῦ Ὁρθοδόξου ἔχει βάσεις στερεάς, καὶ ὅτι πώποτε δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ κλονίσωσι λαὸν τὸν ὁποῖον γλῶσσα Γραικοῦ ἐδίδαξεν.

Ἀπεδείξαμεν, ὡς μοὶ φαίνεται, πόσον καιρὸν ἔμειναν οἱ Βούλγαροι ἡνωμένοι μετὰ τῆς Δύσεως· μένει λοιπὸν ἡμῖν νὰ ἐξετά-

(α) Περὶ ὅλων τούτων κατ' ἑκτασιν πραγματεύομαι εἰς τὸν δεῦτερον Τόμον τῆς παρ' ἐμοῦ ὅσον οὕτω ἐκδοθησομένης ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

σωμεν περὶ τῆς Σχισμαστικῆς Ἐκκλησίας. Ἀντὶ δὲ πάσης ἄλλης ἱστορικῆς ἀποδείξεως, νομίζομεν ἀρκοῦσαν τὴν ἐγκύκλιον τοῦ Φωτίου ἵνα φωτίσῃ τὸ κοινὸν καὶ μάλιστα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Βουλγάρους περὶ τῶν καινοτομιῶν τῆς Δύσεως, καὶ τότε ὅς ὁμολογήσωσι τίνες οἱ Σχισματικοὶ, καὶ εἰς ποῖα βάραθρα μέλλουν νὰ τοὺς ῥίψουν αἱ προπαγάνδαι τῆς Δύσεως.

« Ἀλλὰ γε δὴ, καὶ Βουλγάρων ἔθνος μισόχριστον εἰς τοιαύτην μετέκλινεν ἡμερότητα καὶ θεογνωσίαν, ὥστε τῶν δαιμονίων καὶ πατρῶων ἐκθέντες ὀργίων, καὶ τῆς ἐθνικῆς δεισιδαιμονίας ἀποσκευασάμενοι τὴν πλάνην, εἰς τὴν τῶν Χριστιανῶν μετενεκέντρισθσαν πίστιν. »

« Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐνέησις εὐαγγελίων οὔσα ὑπόθεσις εἰς κατήφειαν μετατίθεται, τῆς εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς εἰς πένθος τραπεΐσης καὶ δάκρυα. Οὕτω γὰρ ἐκείνου τοῦ ἔθνους, οὐδ' εἰς δύο ἐνιαυτοὺς, τὴν ὀρθὴν τῶν Χριστιανῶν τιμῶντες θρησκείαν, ἄνδρες ἐκ σκότους ἀναδύντες, (τῆς γὰρ ἐσπερίας μοίρας ὑπῆρχον γεννήματα), οἴμοι πῶς τὸ ὑπόλοιπον διηγῆσομαι ; οὗτοι πρὸς τὸ νεοπαγῆς εἰς Εὐσέβειαν καὶ νεοσύστατον ἔθνος ἐμπηδήσαντες τὸν ἀμπελῶνα Κυρίου, τὸν ἡγαπημένον καὶ νεόφυτον καὶ ποσὶ καὶ ὁδοῦσιν, ἥτοι τρεῖς αἰσχροὺς πολιτείας, καὶ διαφθορὰς δογμάτων, τόγε εἰς τόλμαν ἤκον τὴν αὐτῶν, κατανεμησάμενοι ἐλυμήναντο· ἀπὸ γὰρ τῶν ὀρθῶν καὶ καθαρῶν δογμάτων, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀμωμῆτου πίστεως, παραφθείρουν τούτους, καὶ ὑποσπᾶν, κατεπανουργήσαντο. »

« Καὶ πρῶτον μὲν αὐτοὺς ἐκθέσμως, εἰς τὴν τῶν Σαββάτων νηστείαν μετέστησαν. Οἶδε δὲ καὶ ἡ μικρὰ τῶν παραδοθέντων ἀθέτησις, καὶ πρὸς ὅλην τοῦ δόγματος ἐπιτρέψαι καταφρόνησιν. Ἐπειτα δὲ τὴν τῶν νηστειῶν πρώτην ἐβδομάδα, τῆς ἄλλης νηστείας περικόψαντες, εἰς γαλακτοποσίας, καὶ τυροῦ τροφήν, καὶ τὴν τῶν ὁμοίων ἀδδηραγίαν καθείλυσαν. Ἐντεῦθεν αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τῶν παραβάσεων ἐμπλατύνοντες, καὶ τῆς εὐθείας τρίβου καὶ βασιλικῆς διαστρέφοντες, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐνθέσμως γάμψαντες πρεσβυτέρους διαπρέποντας, τοὺς ὡς ἀληθῶς Θεοῦ ἱερεῖς, μυσάττεσθαι τε καὶ ἀποστρέφεσθαι παρεσκεύασαν· τῆς Μανοῦ γεωργίας, ἐν αὐτοῖς, τὰ σπέρματα κατασπείρονται, καὶ ψυχὰς, ἄρτι βλαστάνειν

ἀρξάμενας, τὸν σπόρον τῆς εὐσεβείας τῇ τῶν ζιζανίων ἐπισπορᾷ λυμαινόμενοι. »

« Ἀλλά γε δὴ, καὶ τοὺς ὑπὸ πρεσβυτέρων μύρῳ χρισθέντας, ἀναμυρίζειν αὐτοὺς οὐ πεφρίκασιν· ἐπισκόπους ἑαυτοὺς ἀναγορεύοντας, καὶ τὸ τῶν πρεσβυτέρων χρίσμα, ἄχρηστον εἶναι, καὶ εἰς μάτην ἐπιτελεῖσθαι, τερατεύομενοι. »

« Ἄρ' ἔστιν, ὃς τηλικαύτην ἀκοῇ παρείληφεν ἄνοιαν, ἣν κατατολμᾷ οἱ παράφρονες οὐκ ἐνόρησαν ; τοὺς ἅπαζ μύρῳ χρισθέντας ἀναχρίοντες, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν ὑπερφυῖ καὶ θεῖα μυστήρια, εἰς λῆρον μακρὸν, καὶ πλατὺν ἐξορχούμενοι γέλωτα. Καὶ τό γε σοφὸν τῶν ὡς ἀληθῶς ἀμυήτων. Οὐ γὰρ ἔξεστι, φασίν, ἱερεῦσιν τοῖς τελουμένοις μύρῳ ἀγιάζειν· ἀρχιερεῦσι γὰρ μόνοις ἐνομίσθη. Πόθεν ὁ νόμος ; τίς δ' ὁ νομοθέτης ; ποῖος τῶν Ἀποστόλων ; τῶν Πατέρων δέ ; ἀλλὰ τῶν Συνόδων ; ἢ ποῦ καὶ πότε συστάσα ; ἢ τίνων δὲ κρατήσασα ψήφων ; οὐκ ἔξεστιν ἱερεῖ μύρῳ τοὺς βαπτιζομένους σφραγίζειν ; Οὐκοῦν οὐδὲ βαπτίζειν ὅλως, οὐδὲ ἱερᾶσθαι· ἄρα ἵνα σοι μηδὲ ἡμίτομος ἱερεὺς, ἀλλ' ὁλόκληρος, εἰς ἀνίερὸν εἴη κληρὸν ἀπεληλαμένοις ἱεουργεῖ τὸ δεσποτικὸν σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, καὶ τοὺς πάλαι μυσταγωγηθέντας, δι' αὐτῶν καθαγιάζει, πῶς οὐχ ἀγιάσει, μύρῳ χρίων τοὺς νῦν τελουμένους ; βαπτίζει ὁ ἱερεὺς, καθάρσιον δῶρον τῷ βαπτιζομένῳ τελεσιουργῶν, πῶς, εἰς τελεσιουργὸς αὐτὸς ὑπάρχει καθάρσεως, ἀφαιρέσεις αὐτοῦ τὴν φυλακὴν καὶ σφραγίδα ; ἀλλ' ἀφαιρεῖς τὴν σφραγίδα, μήδ' ὑπηρετεῖν ἐπιτρέψῃς τῷ δώρῳ, μήδ' ἐν αὐτῷ τινὰς τελεσιουργεῖν, ἵνα σε γυμνοῖς, ὁ σὸς ἱερεὺς, ἐνδιαπρέπων ὀνόμασι, τῆς αὐτῆς αὐτῷ χοροστασίας κορυφαῖον δείξῃ, καὶ ἐπίσκοπον. »

« Ἀλλὰ γὰρ οὐχὶ μόνον εἰς ταῦτα παρανομεῖν ἐξηνέχθησαν, ἀλλὰ καὶ εἴτις κακῶν ἐστὶ κορωνίς, εἰς ταύτην ἀνέδραμον, πρὸς γὰρ τοι τοῖς εἰρημένοις ἀτοπήμασι, καὶ τὸ ἱερὸν καὶ Ἅγιον Σύμβολον, ὃ πᾶσι τοῖς συνοδικοῖς καὶ οἰκουμενικοῖς ψηφίσμασιν ἅμαχον ἔχει τὴν ἰσχὺν, νόθοις λογισμοῖς, καὶ παρεγγράπτοις λόγοις, καὶ θράσους ὑπερβολῇ κιβδηλεύειν ἐπεχείρησαν· ὥ τῶν τοῦ πονηροῦ μηχανημάτων ! τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον οὐκ ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνον, ἀλλὰ γε καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἐκπορεύεσθαι, καινολογήσαντες. »

« Τίς ποτε τοιούτην, παρὰ τῶν πώποτε ἀσεβησάντων, φωνὴν ἤκουσε ῥαγεῖσαν ; ποῖος σκολιὸς ὄφεις εἰς τὰς ἐκείνων καρδίας τοῦτο ἐρεύξατο ; Τίς ὅλως ἀνάσχοιτο, τῶν ἐν Χριστιανοῖς τελούντων, ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος δύο εἰσάγειν αἷτια ; Υἱοῦ μὲν καὶ Πνεύματος, τὸν Πατέρα· τοῦ Πνεύματος δὲ πάλιν, τὸν Υἱόν· καὶ εἰς διθεῖαν τὴν μοναρχίαν λύειν ; Διὰ τί δὲ καὶ ἐκπορευθεῖη τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα ; Εἰ γὰρ ἢ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευσις τελεία (τελεία δὲ, ὅτι ὁ Θεὸς τέλειος, ἐκ τοῦ Υἱοῦ τελείου), τίς ἢ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσις, καὶ διατί ; περιττὸν γὰρ ἂν εἴη τοῦτο, καὶ μάταιον. »

« Εἰ γὰρ, ἐνῶ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα, ἡ ιδιότης ἐπιγινώσκεται αὐτοῦ· ὡσχύτως δὲ, καὶ ἐνῶ γεννᾶται ὁ Υἱός, ἡ τοῦ Υἱοῦ. Ἐκπορεύεται δὲ, ὡς ὁ ἐκείνων λῆρος, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Πλείοσιν ἄρα ιδιότησι διαστέλλεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς, ἢ περὶ ὁ Υἱός. Κοινὸν μὲν γὰρ Πατρὶ καὶ Υἱῷ ἡ ἐξ αὐτῶν τοῦ Πνεύματος πρόοδος· ἰδίᾳ δὲ τοῦ Πνεύματος, ἥτε ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευσις, καὶ μὴν καὶ ἡ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Εἰ δὲ πλείοσι διαφορᾷς διαστέλλεται τὸ Πνεῦμα, ἢ περὶ ὁ Υἱός, ἐγγυτέρῳ ἂν εἴη τῆς Πατρικῆς οὐσίας ὁ Υἱός, ἢ περὶ τὸ Πνεῦμα· καὶ οὕτως πάλιν ἡ Μακεδονίου κατὰ τοῦ Πνεύματος παρακῦψαι τόλμα, τὸ ἐκείνων ὑποδυομένη δράμα καὶ τὴν σκηνήν. »

« Ὁρᾷς, ὡς μάτην οὗτοι, μᾶλλον δ' εἰς πρόχειρον θήραν τῶν πολλῶν, τὸ τῶν Χριστιανῶν ἑαυτοῖς ὑπέθεσαν ὄνομα. Ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ· πόθεν ἤκουσας τοῦτο ; Ἐκ ποίων εὐαγγελιστῶν τὴν φωνὴν ἔχεις ταύτην ; ποίας Συνόδου τὸ βλάσφημον τοῦτο ῥῆμα ; »

« Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν φησὶν, τὸ Πνεῦμα, ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται· οἱ δὲ τῆς κοινῆς ταύτης δυσσεβείας Πατέρες, τὸ Πνεῦμα, φασὶν, ὃ παρὰ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται. »

« Τίς οὐ κλείσει τὰ ὦτα πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς βλασφημίας ταύτης ; Αὕτη κατὰ τῶν Εὐαγγελίων ἵσταται, πρὸς τὰς ἁγίας πρρατάσεται Συνόδους, τοὺς μακαρίους καὶ ἁγίους παραγράφεται Πατέρας, τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, τὸν ἐν θεολογίᾳ περιβόητον Γρηγόριον, τὴν βασιλείον τῆς Ἐκκλησίας στολὴν, τὸν Μέγαν Βασίλειον, τὸ χρυσοῦν τῆς Οἰκουμένης στόμα, τὸ τῆς σοφίας πέλα-

γος, τὸν ὡς ἀληθῶς Χρυσόστομον. Καὶ τί λέγω τὸν δεῖνα, ἢ τὸν δεῖνα ; κατὰ πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀγίων Προφητῶν, Ἀποστόλων, Ἱεραρχῶν, Μαρτύρων, καὶ αὐτῶν τῶν Δεσποτικῶν φωνῶν, ἡ βλάσφημος αὕτη καὶ θεόμαχος φωνὴ ἐξοπλίζεται. »

« Πρὸς δέ γε τοῖς εἰρημένοις, εἰ ἐκ τοῦ Πατρὸς μὲν ὁ Υἱὸς γεγέννηται, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐκπορεύεται ὡς εἰς δύο αἰτίαις ἀναφερόμενον, οὐ δὲ τὸ σύνθετον εἶναι διδράσειεν. »

« Πρὸς δέ γε τοῖς εἰρημένοις, κάκεῖνο αὕτη ἐπισκοπήσειεν εἴπερ ἡ τοῦ Πνεύματος, ἐκ τοῦ Πατρὸς, πρόοδος, εἰς ὑπαρξίν συντελεῖ· τί συνοίσει τῷ Πνεύματι, ἢ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσις, τῆς Πατρικῆς ἀρκούσης εἰς ὑπαρξίν ; Οὐ γάρ τις, εἰς ἕτερόν τι, τῶν περὶ τὴν οὐσίαν, συντελεῖν, κατατολμήσει λέγειν· πάσης διπλόης, καὶ συνθέσεως, τῆς μακαρίας καὶ θείας ἐκείνης φύσεως, ὡς ἀπωτάτῳ κειμένης. »

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ διακόψωμεν ἐπὶ μικρὸν τὴν ἐπιστολήν, καὶ νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τῆς διττῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἀγίου Πνεύματος τῆς εἰσαχθείσης εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰωάννης τις Μοναχὸς ἐδογματίσεν, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ « ἐξ Υἱοῦ. » Ὁ Μέγας Κάρολος συνήθροισεν ἐν Ἀκουῖσγράφῳ Σύνοδον πρὸς λύσιν τούτου τοῦ ζητήματος, καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Πάπα Λέοντα Γ'. μετὰ τινος ἐπιστολῆς ἣτις ἐπραγματεύετο περὶ τῆς διττῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Φθάσαντες οἱ πρέσβεις εἰς Ῥώμην, συνδιελέχθησαν περὶ τοῦ ζητήματος, ὡς ἀκολούθως.

Ὁ Πάπας. (Ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολήν). Οὕτω καὶ γὰρ πιστεύω ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πατέρων.

Πρέσβεις. Ἀφοῦ λοιπὸν, καὶ σὺ ὁμολογεῖς, ὅτι αὕτη ἡ ὀρθὴ περὶ Πνεύματος δόξα, εἰπὲ, δὲν ὀφείλομεν νὰ διδάξωμεν τοὺς ἀμαρτάνοντας, καὶ νὰ στερεώσωμεν ἐν τῇ δόξῃ αὐτῇ τοὺς εὖ φρονοῦντας ;

Πάπας. Ναί.

Πρέσβ. Δύναται τις νὰ σωθῇ μὴ πιστεύων εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ;

Πάπας. Ὁχι βέβαια, ἐὰν ἱκανὸς ᾖ νὰ καταλάβῃ αὐτήν, καὶ δὲν πιστεύσῃ· δύο τινα τῶν μυστηρίων ἀποβαίνουσι δυσκατάλη-

πτα τοῖς νηπίοις, ἢ πτωχοῖς τῷ πνεύματι· τοῦτο δὲ καὶ τὸ περὶ Πνεύματος ἐκπορεύσεως.

Πρέσβ. Ἄρα, ἐπιτρέπεται ὑμῖν νὰ διδάζωμεν, καὶ νὰ ψάλλομεν ὅ,τι καθήκει νὰ πιστεύσωμεν.

Πάπας. Ἐπιτρέπεται μὲν ὑμῖν νὰ ψάλλητε, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ προσθέσητε λέξεις ἀπηγορευμένας.

Πρέσβ. Λέγεις ὅτι ἀπαγορεύεται ὑμῖν πᾶσα προσθήκη εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, τὸ μὲν διότι οἱ τούτου συντάκται δὲν εἶπον τὴν φράσιν Καὶ Υἱοῦ, τὸ δὲ διότι αἱ ἐπακόλουθοι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἀπεῖργον οἰκνδήποτε προσθήκην. Ἄλλ' ἂν κατὰ τύχην εἶχον παρεμβάλοι οἱ Πατέρες ἐκεῖνοι τὴν φράσιν Καὶ Υἱοῦ, ἐρωτῶμεν ἥτο κακὸν τότε νὰ ψάλλωμεν αὐτήν ;

Πάπας. Ἦθελεν εἶσθαι νόμιμον.

Πρέσβ. Δὲν ἔσφαλον, λοιπὸν, οἱ Πατέρες διὰ τῆς προσθήκης ὀλίγων συλλαβῶν μὴ ἀποκαλύψαντες τὸ μυστήριον εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς ;

Πάπας. Δὲν τολμῶ περὶ τούτου νὰ μεμψιμοιρήσω, οὔτε τολμῶ νὰ εἶπω, ὅτι δὲν ἐγνώριζον οἱ Πατέρες τὸ μυστήριον καθὼς τὸ γνωρίζομεν ἡμεῖς. Ἀπηγόρευσαν ὅμως, πᾶσαν ἔρευναν περὶ τῆς παραλήψεώς των. Ἄλλ' ὑμεῖς δοκησισοφεῖτε, ἐγὼ δὲ, κατώτερος ὢν αὐτῶν, δὲν πολυπραγμονῶ περὶ τὴν δογματίσιν.

Πρέσβ. Ἀπαγε ! δὲν δοκησισοφοῦμεν. Προθυμούμεθα μόνον νὰ φωτίσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν. Διότι ἀκούσαντες τινὰς ψάλλοντας τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης, καὶ ἐντεῦθεν διδαχθέντας τοῦ μυστηρίου τὴν ἀλήθειαν, ἐνομίσαμεν ὠφελιμώτερον τὸ ψάλλειν αὐτὸ κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν πρό τινας συνήθειαν, ἢ κατὰ τὴν ἀρχαίαν. Ἦθελες δὲ, νομίζομεν, σὺ αὐτὸς μᾶς ἐπαινέσει, ἂν ἐγίνωσκες τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν, οἵτινες παρεδέξαντο τὴν προσθήκην.

Πάπας. Ἄλλ' εἰπέτε, παρακαλῶ τάχα φρονεῖτε, ὅτι πρέπει νὰ προσθέτωμεν βαθμηδὸν εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ὅλας τὰς ἀληθείας, ὅσαι τότε δὲν ἐμπεριελήφθησαν ἐν αὐτῷ ;

Πρέσβ. Ὅχι· διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὅλαι αἱ ἀλήθειαι δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι.

Πάπας. Ἄλλ' ἐὰν ὅλαι δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι ὑπάρχουσιν, ὅμως

τινές, εἰς τὰς ὁποίας ἐὰν δὲν πιστεύσωμεν, Ὁρθόδοξοι δὲν εἴμεθα.

Πρέσβ. Δὸς ἡμῖν παράδειγμα ἀληθείας τινός, μὴ ἐμπεριεχομένης ἐν τῷ Συμβόλῳ.

Ὁ Πάπας τότε ἐδίστασε νὰ ἐκφέρῃ γνώμην ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἄνευ σκέψεως, καὶ ἐζήτησε ἀναβολὴν τῆς συνδιαλέξεως μέχρι τῆς ἐπιούσης, ὅπως σκεφθῇ καθ' ὅλην τὴν νύκτα. Τὴν αὔριον ἤρξατο ἡ συνδιάλεξις ὡς ἐφεξῆς.

Πάπας. Λέγοντες ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρός τε καὶ Υἱοῦ δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ἐλέγαμεν, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι Σοφία τεχθεῖσα παρὰ τῆς Σοφίας, ἡ Ἀλήθεια τεχθεῖσα παρὰ τῆς Ἀληθείας; Ἀλλ' ἡ Σοφία δὲν εἶναι διπλῇ. Μία καὶ ἡ αὐτὴ πέφυκεν ἡ ἀλήθεια. Τοῦτο δὲ περὶ οὐσίας τῆς Θεότητος. Ἀλλὰ καὶ ἕτερα παραδείγματα ὁμοίως ἰσχυρὰ δύναμαι νὰ δώσω περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνσαρκώσεως.

Πρέσβ. Δόξα τῷ Ἁγίῳ Θεῷ, ἡ γινώσκομεν καὶ ἡμεῖς τὰ παρὰ τῶν ἄλλων ἐγασμένα, ἡ ἀγνοοῦντες αὐτὰ ζητοῦμεν νὰ τὰ μάθωμεν.

Πάπας. Καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζω διότι πολυπραγμονεῖται δυνάμενοι νὰ ἡσυχάσητε.

Πρέσβ. Φοβούμεθα μὴ ἐξ ὀλιγωρίας στερηθῶμεν μισθοῦ μεγάλου. Κρείττονα γὰρ κρίνωμεν τὴν ἁμαρτίαν τῆς σιγῆς ἐπὶ τοῦ μυστηρίου τούτου, ἢ τὴν προερχομένην ἐκ τῆς διασαφητικῆς ἐκείνης προσθήκης εἰς τὸ σύμβολον.

Πάπας. Οἷοςδήποτε ἂν ὑπῆρξεν ὁ σκοπὸς τῆς προσθήκης ἐπαινετὸς δὲν εἶναι. Διότι δὲν πρέπει, διασαφήσεις προφασιζόμενοι, νὰ μεταμορφῶμεν τὸ αὐτόχρημα ἀληθές, οὔτε παρεκτρεπόμενοι τῆς συγκεχωρημένης ἐρμηνείας, νὰ διδάσκωμεν ὅ,τι δὲν διδάσκεται χωρὶς οἰήσεως. Οἱ Πατέρες, πᾶσαν ἀδιακρίτως προσθήκην ἀπαγορεύσαντες ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἔκλεισαν τὴν ἐξοδὸν εἰς τε τὰς εἰλικρινεῖς καὶ δολίας διαθέσεις τῶν μελλόντων πολυπειθῶν.

Πρέσβ. Καὶ ὅμως οὐ αὐτὸς συνεχώρησας νὰ ψάλληται τὸ σύμβολον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ; Μήπως παρ' ἡμῶν προῆλθεν ἡ Συνήθεια;

Πάπας. Ναί, ἔδωκα μὲν τὴν ἄδειαν νὰ ψάλλωσι τὸ Σύμβολον αὐτὸ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ προσθέτωσιν, ἢ νὰ ἀφαιρῶσι τι ἐξ αὐτοῦ.

“Οθεν ἕωσοῦ καὶ ὑμεῖς ἐψάλλετε αὐτὸ κατὰ τὸν τρόπον τῆς Ῥω-
μαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐσίγησα. Νῦν δὲ λέγετε ὅτι ψάλλετε τὸ σύμ-
βολον μετὰ τῆς προσθήκης, πλείους ἄλλους ἀκούσαντες ἀλλαχοῦ
ψάλλοντας αὐτὸ οὕτως. Ἀλλὰ τοῦτο διαφέρει νῦν. Ἡ Ἰσπανία
παρεδέξατο τὸν νεωτερισμὸν παρὰ τῆς Γ’. Τολητιανῆς Συνόδου,
τῆς εἰσαγαγούσης τὴν προσθήκην Καὶ Υἱοῦ. Ἡμεῖς ὁμῶς ἐνταῦ-
θα δὲν ψάλλομεν τὸ σύμβολον, ἀλλ’ ἀναγινώσκουμεν ἀπλῶς αὐτὸ,
τὸ ἀναγινώσκουμεν δὲ καὶ χωρὶς προσθήκας. Τὰς δὲ ἐν αὐτῷ ἐμπε-
ριχομένας ἀληθείας ἐρμηνεύομεν κατὰ μέρος, ὅταν ὁ τόπος καὶ
ὁ χρόνος τὸ καλέσωσιν.

Πρέσβ. Ἐάν, λοιπὸν ἀφαιρέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν προσθήκην,
ἔχομεν τὴν ἄδειαν νὰ ψάλλωμεν καὶ νὰ διερμηνεύωμεν τὸ σύμβο-
λον, ὡς ἡμῖν δοκεῖ;

Πάπας. Οὕτως ὀρίζω καὶ Σᾶς παρακαλῶ νὰ πράξητε.

Πρέσβ. Ὅταν λοιπὸν, κατὰ τὴν εὐχὴν Σας ποιήσωμεν τὴν
ἀφαίρεσιν δὲν θέλομεν ἀμαρτήσῃ ψάλλοντες αὐτό.

Πάπας. Ὅχι· ἀνεχόμεθα τὸ ἄσμα, δὲν διατάσσομεν αὐτό.

Πρέσβ. Καὶ ὅταν τὸ ψάλλωμεν ἄνευ προσθήκης, τάχα δὲν θέ-
λουσιν ἐκφωνήσῃ πάντες οἱ πιστοὶ ὅτι ἡ ἄδειά σου ἀντιβαίνει
πρὸς τὰ δεδογμένα; Τί μᾶς συμβουλεύεις πρὸς ἀποφυγὴν τοιού-
του ἀτοπήματος;

Πάπας. Ἄν εἶχον οἱ πιστοὶ ζητήσῃ τὴν ἄδειάν μου πρὶν ἢ
ψάλλωσι τετροπολογημένον τὸ σύμβολον ἤθελον βεβαίως συμ-
βουλεύσει αὐτοὺς ν’ ἀποφύγῃ τὴν καινοτομίαν. Νῦν δὲ τοῦτο
φρονῶ, ὅτι δέον ὀλίγον κατ’ ὀλίγον νὰ ἐκλείψῃ ἐν τῷ παλατίῳ
ἡ συνήθεια τοῦ ἄσματος. Ὅταν δὲ ὑμεῖς ἀποβάλῃτε τὴν παράλο-
γον προσθήκην, αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι θέλousι μιμηθῇ τὸ καλὸν
παράδειγμα. Τοιουτοτρόπως, σωζομένης τῆς ἐρμηνείας, θέλει κα-
ταργηθῇ ἐντὸς ὀλίγου ἡ παρεισδύσασα κακόζηλος συνήθεια.

Οὕτως ἐδίδαξεν ὁ Λέων τοὺς πρέσβεις τοῦ Καρόλου· πρὸς δὲ
τούτοις πρὸς αἰωνίαν καὶ σταθεράν ὀρθοτόμησιν τοῦ Συμβόλου·
ἐνεχάραξεν αὐτὸ εἰς δύο ἀργυρᾶς τετάκας, καὶ τὰς ἐνέπηξε ἐμπρο-
σθεν τοῦ τάφου τοῦ Ἀγίου Πέτρου. Ἀναστάσιος ὁ Βιβλιοθηκᾶριος,
ὁ συγγράψας τοὺς βίους τῶν Παπῶν, ἐν τῷ βίῳ τοῦ Λέοντος, λέ-
γει. « Εὐσεβεῖα καὶ προφυλάξει τῆς Ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως, δύο

θυρεούς, ἣ πίνακας ἀργυροῦς πεποίηκεν ἐγγαρχθέντος ἐν ἐκάστῳ τοῦ συμβόλου, τῷ μὲν γράμμασι Ἑλληνικοῖς τῷ δὲ λατινικοῖς, καὶ τούτους ἔθηκεν ἐξ ἀριστερῶν καὶ δεξιῶν τῆς εἰσόδου. » Καὶ ἄλλος Πάπας, Ἰωάννης Η΄. συνέφασκε τῷ Λέοντι, διότι, ὅτε ἐγένετο Σύνοδος (879) ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Φωτίου, ἀπηγγέλθη τὸ σύμβολον τῆς πίστεως ὑπὸ τῶν Δεγμάτων τοῦ Ἰωάννου καθαρὸν καὶ ἄνευ προσθήκης. Πρὸς δὲ τούτοις ὥρισαν, « Εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἴη τις (ὁ θέλων νὰ προσθέσῃ ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ τι ἀπὸ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως) παντελεῖ καθαιρέσει τοῦτον καθυποβάλλομεν· εἰδὲ τῶν Λαϊκῶν τῷ ἀναθέματι παραπέμπομεν. »

Ἄλλ' οἶμοι ! οἱ διάδοχοι τῶν δύο τούτων Παπῶν, οὐχὶ μόνον δὲν ἐνθυμήθησαν τοὺς προκατόχους των, ἀλλὰ καὶ τὰς πλάκας τοῦ Ἀγίου Λέοντος ἀπεκαθήλωσαν, τοὺς δὲ Ἑλληνας διὰ τὴν εἰς τὰ Πάτρια ἐγκαρτέρησιν ἀπεκάλεσαν Σχισματικούς. Σχισματικὸς ὁ Φώτιος, διατὶ ὅχι καὶ ὁ Λέων καὶ ὁ Ἰωάννης σχισματικοὶ οἵτινες ἔμεινον εἰς τὰ πάτρια δόγματα ! ἢ πρέπει ν' ἀποκαλέσωμεν σχισματικούς τοὺς ἐμμείναντας εἰς αὐτά ; Ἀλλὰ κατὰ τὸν Πάπαν τῶν Δυτικῶν, σχισματικοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀποσκιρτοῦν τῶν Πατρῶων Δογμάτων. Σχισματικοὶ λοιπὸν εἶναι οἱ λατῖνοι, οἵτινες κατεπάτησαν τὰ δόγματα τοσούτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ παρεμόρφωσαν αὐτὰ, ὅπως ἤθελον οἱ Πάπαι καὶ αἱ Πάππισαι. Ὅλαι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ οἱ δύο ῥηθέντες Πάπαι, ἀναθεμάτισαν ἐκείνους οἵτινες θὰ προσθέσουν ἢ θὰ ἀφαιρέσουν τι ἀπὸ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως· ἄρα ἀναθεματισμένοι εἶναι καὶ οἱ Ἱεραπόστολοι, οἵτινες περιτρέχουσι τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς οἰκουμένης, ἵνα προσηλυτίσωσι ἕνα καὶ μόνον, καὶ ἐπίπτουσι ὡς λύκοι μαίνομενοι κατὰ τῶν ἀθώων ἀνθρώπων, καὶ καταταράττουσι τὴν τε συνείδησιν καὶ τὴν σωματικὴν αὐτῶν ἡσυχίαν ! Ἀναθεματισμένοι καὶ μυρίων θανάτων ἔνοχοι εἶναι αἱ Προπαγάνδαι τοῦ Πάπα, οἵτινες σύρουσι τοὺς ἀπλοὺς εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνομίας ! ὦ προπαγάνδαι, νομίζετε ὅτι, διὰ τῶν πανουργιῶν Σας καὶ τῶν καταθρονίων τρόπων Σας, θὰ παρασύρητε τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Βουλγάρους νὰ ἀποστατήσωσι ἀπὸ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἥτις πρώτη ἐθήλασε αὐτοὺς μὲ τὸ γάλα τῆς Εὐσεβείας, καὶ ἐδίδαξε αὐτοὺς οὐχὶ

καινοτομίας, ἀλλὰ ἀμίαντα τὰ ἱερὰ δόγματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Τοῦ κακοῦ, Προπαγάνδαι ἀναλίσκετε τὰ φράγκα σας, ἵνα ἐξαγοράσητε τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων. Ἀπόθεσθε τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδύσασθε τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, φθάνει πλέον τόσοι αἰῶνες, καθ' οὓς κυλίεσθε εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀνομίας. Ἰδετε πῶς οἱ Πάπαι σας ὑπερασπίζοντο τὰ ἱερὰ δόγματα, ἅτινα ἡ Ἀνατολ. Ἐκκλησία διαφυλάττει καὶ διαφυλάττει ἀμίαντα; Δὲν μιμῆσθε αὐτούς; δὲν ἀποσκυβαλίζετε τὰς καινοτομίας σας, δὲν προτρέπετε τὸν Πάπα Πῖον Θ'. νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀγίου Λέοντος, τὸν ὁποῖον ἀριθμεῖτε μεταξὺ τῶν Ἀγίων σας, διότι ἐφύλαξε σταθερὰ τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, καὶ νὰ κηρύξῃ διὰ θεσπίσματος τὴν κατάργησιν ὅλων τῶν καινοτομιῶν; Ὡς τότε πόσον θὰ εὐφρανθῶσι τὰ σκυθρωπὰ πρόσωπά σας, διότι θὰ ἐπανέλθετε εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν τῆς Ὁρθοδοξίας· σπεύσατε, λοιπὸν, καὶ τότε θὰ κληρονομήσατε τὴν Οὐράνιον Βασιλείαν!

Καὶ Σὺ δὲ, ὦ ἀξιότιμε Συντάκτα τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν μᾶς λέγεις, διατί μᾶς ἀποκαλεῖς Σχισματικούς, ἐνῶ ἡ Δύσις εἶναι Σχισματικὴ, τὴν ὁποίαν οἱ Πάπαι σας κατεδίκασαν ὡς τοιαύτην. Ποία Σύνοδος; τίς νόμος; ποῖος τῶν Ἀποστόλων, ἢ ποῖος τῶν Πατέρων; κατεδίκασεν τὴν Ἀνατολ. Ἐκκλησίαν **σχισματικὴν**; ἢ ἐν Φλωρεντίᾳ Σύνοδος; ἥτις ἔγεινε διὰ τῆς βίας, καὶ εἰς ἣν δὲν παρευρέθησαν ὅλοι οἱ Ἀνατολικοί; ἢ διότι τὸ Ἀργύριόν σας ἐμίανε τινὰς ἐκ τῶν ἡμετέρων; ὦ τῆς ἀνομίας! ὦ τῆς ἀσεβείας! Πότε καὶ ποῦ ἠκούσθη νὰ ἀγοράζητε ἢ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου δι' ὀλίγου κατηραμένου ἀργυρίου; τοιοῦτόν τι δὲν ἐνομοθέτησεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλ' οἱ τοποτηρηταὶ αὐτοῦ Πάπαι τὸ ἐνομοθέτησαν. Ἀκούετε, ἀδελφοὶ ἡμῶν, ποίαν συνείδησιν ἔχουν οἱ Λαυτικοί, οἵτινες, μὲ θυσίαν τῆς ζωῆς των, προσπαθοῦσι νὰ σᾶς σύρῃσι ὅπου καὶ αὐτοὶ πεπτώκασιν;

«Ταύτην τὴν ἀσεβείαν (λέγει ἐξακολουθῶν ὁ Φώτιος) οἱ τοῦ σκότους ἐκεῖνοι ἐπίσκοποι (ἐπισκόπους γὰρ αὐτοὺς ἐπεφῆμιζον) μετὰ τῶν ἄλλων ἀθεμίτων, Βουλγάρων ἔθνος ἐνέσπειραν· ἦλθεν ἡ πούτων φήμη εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκοάς· ἐπλήγημεν διὰ μέσων τῶν σπλάγγνων καίριαν πληγὴν, ὥς εἴ τις τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτοῦ, κατ' ὀφθαλμοὺς ἴδει ὑπὸ ἐρπετῶν καὶ θηρίων παρὰ ῥάσος-

μενά τε καὶ διασπώμενα· καὶ γὰρ οἷς κόποι, καὶ πόνοι, καὶ ἰδρώ-
τες, εἰς τὴν ἐκείνων ἀναγέννησιν τε καὶ τελείωσιν κατεβλήθησαν.
ἀναλόγως αὐτοῖς, συμπεσεῖν ἀφόρητον τὴν λύπην καὶ τὴν συμ-
φορὰν, τῶν γεννημάτων παραπολλυμένων ἐξεγένετο. »

« Οὕτω γὰρ ἐθρηνήσαμεν ἐπὶ τῷ συνενεχθέντι παθήματι, ὅσον
χαρᾶς ἐπληρώθημεν, τῆς παλαιᾶς πλάνης ἀπαλλαγέντες αὐτοὺς
θεασάμενοι. »

Καὶ ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ διακρίνωμεν ἐπὶ μικρὸν τὴν ἐπιστο-
στολήν. Ὁ Φώτιος, ἡ περὶ αὐτὸν ἱερὰ Σύνοδος, ἅπαντες οἱ κληρικοὶ
καὶ οἱ λαϊκοὶ ἐθρήνουν διὰ τὰ τότε παθήματα τῶν ἀδελφῶν
ἡμῶν Βουλγάρων· ἀλλ' ὅτε πρὸ ὀλίγου καιροῦ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν
ἐκεντήθησαν ὑπὸ φαρμακεροῦ βέλους, τί ἔπραξεν ὁ τότε Πατριάρ-
χης ; τίποτε· ἀλλ' ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Πα-
τριάρχης Ἰωακείμ, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπελήφθη δραστηρίως τοῦ ζη-
τήματος, καὶ ἦτο ἐλπίδες νὰ ἐπαναφέρῃ τὰ πράγματα τῆς Ἐκ-
κλησίας εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν· ἀλλ' ἄνθρωποι σύμβουλοι
αὐτοῦ τὸν ἀπέτρεψαν ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἔπειτα ἕτεροι ἤρχι-
σαν νὰ συνωμότουν κατ' αὐτοῦ, καὶ οὕτω κατετάραξαν τὴν ἡ-
συχίαν του, καὶ ἐκώλυσαν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Πρακτικῶν μέχρι
τοῦ νῦν.

Ἐκαστος πολίτης ἢ κληρικὸς ἢ λαϊκὸς, ὀφείλει νὰ σεβασθῇ τὸ
ἱερὸν πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου, καὶ καθ' ὅσον ἡδύνατο ἕκαστος
νὰ συντρέχῃ ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ τὸν Πατριάρχην, καὶ ὅχι νὰ ἐνασχο-
λῶνται πρὸς ἐκδοσιν φυλλαδίων, ἅτινα, ἄλλοτε μὲν προσβάλλουν
τὸν Πατριάρχην, ἄλλοτε δὲ τὸν Ἄρτην καὶ ἄλλοτε τοῦτον ἢ ἐ-
κεῖνον· τί ὠφέλησαν ταῦτα ; ἡδυνήθησαν οἱ λῆροὶ νὰ καταπείσουν
τὸν Πατριάρχην διὰ τὴν Ἐφαρμογὴν ; οὐχί, ἐξύβρισαν τὸ ἔθνος,
ἀλλ' ἐξύβρισαν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οὐδὲν περιπλέον. Δὲν λέγομεν
ἡμεῖς ὅτι ὁ Πατριάρχης πράττει καλῶς φερόμενος οὕτω, ἀλλὰ καὶ
ἡμεῖς δὲν πράττομεν καλῶς ἐξευτελίζοντες αὐτόν. Τί λοιπὸν ἀ-
παιτεῖται ; πρέπει νὰ ὑπενθυμίζομεν τὸν Πατριάρχην, ὅπως ἀκο-
λουθήσῃ τὸ παράδειγμα τοῦ Φωτίου, καὶ ὅσον τάχιον ἀπορρίψας
τὰς κακὰς συμβουλὰς, ἐφαρμόσῃ τὰ πρακτικὰ διότι ἄλλως εἶναι
ὑπεύθυνος καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀνωτά-
του Δικαστηρίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὸ ἐθνικὸν Μ. Συμβούλιον εἶναι ἄξιον πολλῶν ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων ὀφείλει δὲ νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς τὴν ὅσον τάχιστα ἐφαρμογὴν τῶν Πρακτικῶν, ἵνα μὴ ἐξευτελίζεται τὸ ἔθνος· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ Α. Π. πρέπει νὰ παύσῃ ἐπιμένων εἰς ὅ,τι βούλεται, καὶ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς συμβουλὰς τῶν Ἀξιοτίμων φιλογενῶν Κ. Κ. Γ. Ζαρίφη καὶ τῶν Κ. ἀδελφῶν Καραθεοδωρῆ, οἵτινες οὐδέποτε ἔπαυσαν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ νὰ μεριμνῶσι περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων, καὶ τότε ἂς κράξῃ ὡς ὁ Φώτιος.

« Ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐθρηνήσαμεν τε, καὶ θρηνοῦμεν, καὶ ἀνορθωθῆναι τοῦ Πτώματος, οὐ δώσομεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ὕπνον, οὐδὲ τοῖς βλεφάροις νυσταγμὸν, ἕως ἂν αὐτοὺς εἰς τὸ τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν, εἰσελάσωμεν σκῆνωμα. »

« Τοὺς δὲ νέους τῆς ἀποστασίας προδρόμους, τοὺς θεραπευτὰς τοῦ ἀντικειμένου, τοὺς μυρίων ἐνόχους θανάτων, τοὺς κοινούς λυμεῶνας, τοὺς τὸ ἀπαλὸν ἐκεῖνο καὶ νεοσύστατον εἰς τὴν εὐσέβειαν ἔθνος, τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις σπαραγμοῖς διασπαράξαντας, τούτους τοὺς ἀπαταιῶνας καὶ θεομάχους συνοδικῇ καὶ θείᾳ κατεκρίναμεν ψήφῳ· οὐ νῦν αὐτῶν τὴν ἀπόφασιν καθορίζοντες, ἀλλ' ἐκ τῶν ἡδὴ Συνόδων, καὶ Ἀποστολικῶν θεσμῶν, τὴν προωρισμένην αὐτοῖς καταδίκην ὑπεκφαίνοντες, καὶ πολλοῖς ποιοῦντες ἐπίδηλον. »

Πόσον καλῶς ἐσιγμάτισεν ὁ Φώτιος τοὺς ἀπαταιῶνας καὶ θεομάχους Δυτικούς! Πόσον καλῶς ἐγίνωσκεν, ὅτι ἡ αὐτοῦ Ἐκκλησία θέλει διαφυλάξῃ τὰ δόγματα τῆς Πίστεως ὡς οἱ Πατέρες τὰ παρέδωκαν ἡμῖν. Ἀλλ' οἱ Λατῖνοι, οὐκ αἰσχύνονται νὰ κατατρέχωσι τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις οὐδέποτε ἀτιμάσθη καὶ οὐδέποτε ἐξησθένησε πνευματικῶς, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας ὁ Ῥωμαϊκὸς θρόνος . . . ἢ μᾶλλον ἂς ἀφήσωμεν νὰ λαλήσῃ ὁ Δυτικὸς συγγραφεὺς Φλερῆς (Βιβλ. LIV, κεφ. 42, 49 κτλ.) « Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πάπα Σεργίου Γ'. διεφθαρμένη τις Ῥωμαία δέσποινα, ὀνομαζομένη Θεοδώρα, ἐκυβέρνησα τὴν Ῥώμην, διότι ὁ Πάπας Σέργιος ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Μαροζίας ἐγέννησεν υἱόν, ὅστις ἐγένετο μετὰ ταῦτα Πάπας, ἐπὶ ὀνόμασθεὶς Ἰωάννης ΙΑ'. Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Σεργίου, Ἰωάννης ὁ Ι'. ἐξελέχθη, ἔ-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023417

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

νεκα τῶν ἀθεμίτων αὐτοῦ σχέσεων μετὰ τῆς
ζίας, καὶ αἱ κακοήθεις αὗται γυναῖκες ἐκυβέ-
ἔδιδον αὐτῇ Ἐπισκόπους ἐπὶ πολὺν χρόνον. Οὗ δὲ υἱὸς τῆς Μαρο-
ζίας, καὶ τοῦ Πατρικίου Ἀλβερίκου, ἀναβὰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώ-
μης, δεκαοκταετῆς τὴν ἡλικίαν, ὠνομάσθη Ἰωάννης ΙΒ'. καὶ ἤ-
νωσεν εἰς ἑαυτὸν τὴν τε κοσμικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν πνευματι-
κὴν » . . . τοιαύτη εἶναι σχεδὸν ὅλη ἡ ἱστορία τῶν Παπῶν, τῶν
ὁποίων οἱ Ἱεραπόστολοι διὰ τῶν σοφισμάτων των πολλάκις κα-
τετάραξαν τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἀλλ' ἀπέτυχον νὰ κλονίσωσι αὐ-
τὴν, διότι ἴσταται ὡς ὑψίκομος πέυκη, μὴ φοβουμένη οὐδέν.

Ἐξ ἀπάντων τούτων, νομίζω, ὅτι οἱ ἀναγνώσται ἔλαβον ιδέ-
αν περὶ τῆς Παπwsύνης ὁποία ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει; Αἱ δὲ προ-
παγάνδαι ταύτης περιτρέχουσι εἰσέτι τὰς Βορείους ἐπαρχίας τοῦ
Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἵνα προσηλυτίσωσι τὸν δυστυχῆ λαόν·
ἀλλ' νομίζομεν, ὅτι ἡ Α. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης,
ἡ περὶ αὐτὸν Ἱερὰ Σύνοδος καὶ τὸ Σ. Μ. Συμβούλιον θέλουσι προ-
σπαθήσει νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς
Εὐκλειαν, καὶ τότε ἀδελφικῶς περιπτυχθέντες μετὰ τῶν ἀδελ-
φῶν ἡμῶν Βουλγάρων, θὰ κράξωμεν. Ἀπόστητε ἀφ' ἡμῶν Προ-
παγάνδαι, καὶ πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. Γένοιτο!

ΤΕΛΟΣ.

Τὸ ἐθνικὸν Μ.
καὶ ὁρίσει

στα ἐρ

